

аналіз, оцінювання внеску банку в системний ризик “зверху вниз” і “знизу вверх”.

З метою заповнення регуляторного пробілу Базельський комітет з банківського нагляду запропонував нову методологію з оцінювання системної значимості глобальних системно важливих банків, в основі якої лежить система показників, які роблять банк критично важливим у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи. Система кількісних показників подана в 5 категоріях, що відображають: 1) розмір банку; 2) взаємопов’язаність з іншими установами; 3) відсутність конкурентів у наданні властивих йому послуг (замінність); 4) глобальна (кросс-юрисдикційна) діяльність; 5) складність. Вона доповнюється якісним описом від регуляторних органів.

На нашу думку, Базельська методологія відповідає цілям глобального рівня, проте Центральні банки країн світу в межах національних економік повинні доповнювати індикаторний підхід більш широким описом якісних характеристик та проведенням мережевого аналізу. Адже критерії системної важливості, запропоновані Базельським комітетом є досить складними, потребують збору великого масиву статистичних даних, унеможливають самостійну оцінку банку своєї значимості. Що стосується першого підходу, то він є найпростішим для розуміння, проте несе найменшу практичну цінність, так як не передбачає диференційованої системи регулювання банків за ознакою системної важливості.

*С. Б. Манжос, доц., Т. Ю. Педяш, магістр,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка*

АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах банківської кризи та економічної нестабільності діяльність банків України виявилась дуже пов’язаною з проблемою неповернення кредитів, до чого призвело різке зниження кредитоспроможності позичальників, тобто неможливість своєчасного та в повному обсязі повернення одержаних позичок.

Через недосконале управління ризиками у банківській системі України значно погіршилась якість кредитного портфелю, що призвело до збиткової діяльності багатьох банків. Аналіз якості кредитного портфеля банківської системи України свідчить, що якщо за 2006–2011 рр. обсяг наданих кредитів збільшився приблизно у три рази, то простроче-

на заборгованість за кредитами в абсолютному виразі збільшилась у 18, а у відносному – 6 разів (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кредитного портфеля, простроченої заборгованості, резервів та рентабельності активів комерційних банках України за 2006–2011 рр.

Показник	Рік					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Кредити надані, млрд. грн.	269	485	792	747	755	825,32
Прострочена заборгованість за кредитами, млрд. грн.	4,4	6,4	18	69,9	84,8	79,3
Прострочена заборгованість у % до наданих кредитів	1,6	1,3	2,2	9,4	11,2	9,6
Резерви під активні операції банків, млрд. грн.	13,2	20,1	48,4	122,4	148,8	157,9
Рентабельність активів, %	1,61	1,5	1,03	-4,4	-1,45	-0,76

Якщо у докризовий період 2006–2008 рр. прострочена заборгованість знаходилась у межах 2 %, то у 2009 р. вона склала 9,4 %, у 2010 р. – 11,2 %, а в 2011 р. – знизилася до 9,7 %, тобто прострочена заборгованість за кредитами у посткризовий період в середньому збільшилась більше ніж у чотири рази.

Для відновлення стабільної діяльності банків і досягнення ними показників докризового періоду необхідно, перш за все, здійснювати ефективне управління проблемними кредитами.

Основним методом управління проблемними кредитами, який застосовується в банківській практиці сьогодні, є реструктуризація кредитної заборгованості (продлонгація кредиту, кредитні канікули, зміна валюти зобов'язання (з іноземної на національну) як повністю, так і частково, зниження розміру процентної ставки на певний термін (з обов'язковою компенсацією доходів у майбутньому), додаткове фінансування, отримання частки в бізнесі на розмір боргу (частину боргу), яка передбачає зміни в умовах погашення зобов'язань: продовження строку кредиту, пільговий період, списання частини боргу, викуп боргу зі знижкою, обмін боргу на акції, погашення за допомогою продажу активів/капіталу тощо.

Зарубіжний досвід свідчить, що ефективно розв'язати проблему управління “поганими” активами банків на пізніх стадіях роботи із забо-

ргованістю можна шляхом передачі проблемних активів пов'язаній фінансовій компанії на засадах оптимізації балансу (SPV onshore/offshore). У вітчизняній практиці такий підхід застосовували АТ “ОТП Банк”, ПАТ “Креді Агріколь Банк” та інші.

Також на сьогодні економіки розвинутих країн світу використовують різні стратегії роботи з “поганими” активами. Наприклад, в США створено фонд для викупу таких активів. Швеція перша з європейських країн, яка розпочала роботу на державному рівні з проблемними активами банків шляхом створення двох фінансових компаній, які здійснювали функції санаційного банку, з необмеженим державним фінансуванням, що викупували у банків проблемні активи за рахунок держави, якій частково переходили акції банків. У Швейцарії був створений Фонд спеціального призначення центрального банку, тобто, фактично, запропонована гібридна схема з елементами санаційного банку та страхової компанії.

На відміну від світової практики, в Україні до недавнього часу було регламентовано лише окремі механізми для роботи з нежиттєздатними банками – ліквідація, злиття та поглинання. Також на сьогодні Україна має намір створити брідж-банк у рамках співробітництва з Міжнародним валютним фондом (МВФ). При цьому Україні довелося відмовитися від ідеї створення санаційного банку.

На нашу думку, метод створення “брідж-банку” є актуальним тільки для великих банків, оскільки малі та середні економічно доцільніше або ліквідувати, або продавати активи та приймати зобов'язання через прямий продаж. Так, запровадження методу створення “брідж-банку” сприятиме вирішенню питань з проблемними великими банками, що дозволить підвищити довіру до банківської системи, виграти час наглядовому органу та потенційним покупцям без незворотних втрат, мінімізувати системний ризик внаслідок покриття усіх зобов'язань, підвищити ринкову вартість “брідж-банку” в умовах діючої установи.

Банківський досвід застосування методів продажу проблемних активів в Україні свідчить про активний розвиток упродовж 2009–2010 рр. таких форм, як передача проблемних активів в управління третій особі (колектору) та продаж проблемних активів непов'язаній фінансовій компанії на умовах факторингу. Так, за даними колекторської компанії Credit Collection Group, у 2009 році банківський сектор України передав в обслуговування колекторам проблемних активів обсягом понад 2 млрд. грн.; в 2010 р. – в середньому на суму 10–20 млн. грн.

Манжос, С.Б. Аспекти управління проблемною заборгованістю банку в сучасних умовах [Текст] / С.Б. Манжос, Т.Ю. Педяш // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції (24-25 травня 2012 р., м. Суми). – Суми: УАБС НБУ, 2012. – Т. 1. – С. 68-70.